

Producent rolny jako podmiot korzystający ze środowiska

Jednym z czynników wywołujących degradację elementów środowiska, zubożenie bioróżnorodności jest działalność rolnicza.² Zagrożenia powodowane są m.in. przez: melioracje odwadniające na terenach podmokłych, zmniejszenie retencji wodnej, monokultury związane z intensyfikacją produkcji rolnej,³ zanieczyszczenie gleb i wód na skutek nadmiernej chemizacji rolnictwa, wprowadzanych obcych biogeograficznie gatunków do środowiska oraz genetycznie zmodyfikowanych odmian roślin, zanik hodowli tradycyjnych ras zwierząt.⁴ Jak podkreśla E. Symonides,⁵ wpływ ten jest tym większy i trwalszy, im większa jest intensywność rolniczego użytkowania. Z tego też względu na stan ekosystemów przyrodniczych na obszarach wiejskich wpływ ma także przyjęty model gospodarki rolnej, czy zmiany struktury użytkowania gruntów.

Ustawodawca polski, w zasadzie do lat osiemdziesiątych XX w., nie odnosił się chociażby w minimalnym stopniu do wymogów ochrony środowiska (a zwłaszcza wód i gleby) przed nadmierną chemizacją ze źródeł rolniczych, czy ochrony zasobów przyrodniczych. Wyjątkiem była pierwsza regulacja prawna odnosząca się do ochrony środowiska w działalności rolniczej z lat siedemdziesiątych XX w.,⁶ która dotyczyła problemu przeciwdziałania zmianie przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz zapobiegania obniżaniu ich urodzajności, a także przywracania wartości użytkowych gruntom rolnym, zdegradowanym na skutek działalności

1 Uniwersytet Łódzki

2 Dane dotyczące wpływu rolnictwa na środowisko, a zwłaszcza na utratę różnorodności biologicznej zob.: OECD Environmental Outlook to 2050. Consequences of Inaction, OECD Publishing 2012, s. 167–169.

3 E. Symonides wskazuje, że ogromna część zasobów genowych biosfery zawiera się w uprawianych roślinach lub hodowlanych zwierzętach, które powinno się poddać ochronie. Intensyfikacja i wieloobszarowe rolnictwo doprowadziły do ogromnego zubożenia genetycznego roślin uprawnych ze względu na zawężenie upraw do małej liczby genotypów o najwyższej plenności; *eadem*, Ochrona przyrody, Warszawa 2008, s. 82.

4 Por. opracowania w raporcie OECD m.in.: L. Dotlacil, Z. Stehno, A. Michalova, I. Faberova, Plant genetic resources and agri-biodiversity in the Czech Republic, [w:] Agriculture and Biodiversity. Developing Indicator for Policy Analysis, OECD Publishing 2003, s. 66–67.

5 E. Symonides, Ochrona przyrody..., *op. cit.*, s. 644.

6 Uchwała Nr 198 RM z 12 lipca 1966 r. w sprawie ochrony użytków rolnych, M.P. Nr 40, poz. 200, a następnie ustawa z 26 października 1971 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji gruntów, Dz.U. Nr 27, poz. 249 ze zm.

niernolniczej. Dopiero pierwsza polska ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska z 1980 r.,⁷ odnosząca się całościowo do problematyki ochrony środowiska w art. 13–15 ustanawiała obowiązek racjonalnego gospodarowania zasobami gleby, zapewnienia ochrony jej wartości produkcyjnych i innych niezbędnych do zachowania równowagi przyrodniczej. Te postanowienia pozostawały w sferze postulatycznej z uwagi na brak przepisów dookreślających wskazane obowiązki oraz ze względu na niepoddanie regulacji normatywnej ani kwestii odnoszącej się do stosowania nawozów, ani też środków ochrony roślin.⁸

Już na gruncie art. 3 pkt 8 u.o.ś., definiującego pojęcie jednostki organizacyjnej, powstało pytanie o pozycję prawną rolnika.⁹ Uznanie bowiem rolnika za jednostkę organizacyjną, na podstawie tego przepisu, winno skutkować ponoszeniem przez tę kategorię podmiotów znaczących obciążeń wynikających z przepisów ochrony środowiska, m.in. opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Jak zauważył G. Dobrowolski,¹⁰ na tle analizowanej regulacji, niestosowanie wymagań z zakresu ochrony środowiska, chociaż skomplikowanych i zbiurokratyzowanych, nie było z prawnego punktu widzenia niczym uzasadnione.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest ukazanie sytuacji prawnej producentów rolnych prowadzących działalność wytwórczą w rolnictwie na gruncie obowiązującej regulacji prawnej, odnoszącej się do podmiotów korzystających ze środowiska.

1. Działalność rolnicza jako działalność gospodarcza

Normatywne ujęcie działalności gospodarczej należy odnieść do pojęcia zdefiniowanego w art. 2 u.s.d.g.,¹¹ zgodnie z którym jest nią zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Są to przesłanki pozwalające na szerokie ujmowanie tego pojęcia i odnoszenie go do różnych form aktywności społeczno-gospodarczej. Cel przepisu przemawia, zdaniem przedstawicieli doktryny,¹² za przyjęciem, iż kryterium rozstrzygającym dla zakwalifikowania jakiejś działalności do kategorii gospodarczej nie jest „przypisanie” danej działalności do jednej z form aktywności ekonomicznej wymienionych w art. 2 u.s.d.g. (lub *expressis verbis* niewymienionych

7 Ustawa z 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska, t.j. z 1994 r., Dz.U. Nr 49, poz. 196 ze zm. (dalej cyt. jako: „u.o.ś.”).

8 Wskazywał to W. Radecki, *Prawna ochrona środowiska w rolnictwie*, Zielona Góra 1996, s. 179–180.

9 G. Dobrowolski, *Rolnik indywidualny jako jednostka organizacyjna w rozumieniu ustawy o ochronie środowiska*, ST 2001, z. 1–2, s. 153.

10 *Ibidem*, s. 156.

11 Por. art. ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 670 ze zm., dalej cyt. jako: „u.s.d.g.”.

12 A. Walaszek-Pyziół, *Status prawny przedsiębiorcy w świetle projektu ustawy – Prawo działalności gospodarczej*, PUG 1999, nr 5, s. 3.

np. działalność artystyczna), lecz fakt spełnienia wskazanych w tym przepisie warunków: musi być działalnością zarobkową, wykonywaną w sposób zorganizowany oraz ciągły. Przy ocenie spełnienia tych trzech cech pomocne są wskazane w orzecznictwie sądowym cechy działalności gospodarczej¹³: a) zawodowy charakter działalności; b) podporządkowanie się zasadom racjonalnego gospodarowania; c) powtarzalność działań; d) uczestnictwo w obrocie gospodarczym.

Do pewnych form działalności gospodarczej wymienionych w art. 3 u.s.d.g, z uwagi na ich specyfikę, nie stosuje się przepisów omawianej ustawy. Zgodnie z przyjętą przez ustawodawcę koncepcją, wyłączenie dotyczy działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów oraz wyrobu wina przez producentów będących rolnikami w określonej ustawowo ilościach nieprzemysłowych. Jak zauważa C. Kosikowski,¹⁴ powody wyłączeń nie są jednolite i nie tkwią w istocie ekonomicznej prowadzonej działalności, ponadto klasyfikacja przyjęta we wskazanej ustawie nie pokrywa się z klasyfikacjami statystycznymi, w tym z Polską Klasyfikacją Działalności,¹⁵ która wyróżnia działalność w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie jako ważniejsze grupy działalności. W związku z wyłączeniem zastosowanym w komentowanym przepisie, w doktrynie pojawiła się wątpliwość, czy wymienione rodzaje działalności stanowią działalność gospodarczą, a w konsekwencji, czy podmioty wykonujące taką działalność posiadają status przedsiębiorcy.¹⁶ W literaturze przedmiotu spotykamy dwie grupy poglądów. Przedstawiciele pierwszej grupy nie udzielają jednoznacznej odpowiedzi na postawione pytanie¹⁷ lub postulują, by kwestię tę rozstrzygać *in concreto*.¹⁸ Spotkać można jednak coraz liczniejsze stanowiska uznające działalność rolniczą za działalność gospodarczą. Zdaniem B. Jeżyńskiej, dokonane w treści art. 3 u.s.d.g. wyłączenie stosowania powołanej ustawy nie odbiera działalności rolniczej profesjonalnego charakteru gospodarczego.¹⁹ Nie można bowiem z treści art. 3 u.s.d.g. wnosić, iż wyłączając z zakresu stosowania ustawy wymienioną w nim działalność, odmówił on działalności wykonywanej przez rolników charakteru działalności gospodar-

13 Uchwała SN z 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91, OSP 1992, z. 11–12, poz. 235, czy NSA w wyroku z 4 lutego 2000 r., I SA/Lu 1518/98, niepubl.

14 C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, s. 217 i 223.

15 Rozporządzenie RM z 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz.U. Nr 251, poz. 1885 ze zm.

16 C. Kosikowski, *Publiczne prawo...*, *op. cit.*, s. 223, czy B. Jeżyńska, *Producent rolny jako przedsiębiorca*, Lublin 2008, s. 102.

17 C. Kosikowski, *Publiczne prawo...*, *op. cit.*, s. 223–224.

18 E. Wieczorek, *Komentarz do art. 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, [w:] *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej*. Komentarz, A. Powałowski (red.), Warszawa 2007, s. 31.

19 B. Jeżyńska, *Producent rolny...*, *op. cit.*, s. 104.

czej w rozumieniu art. 2 u.s.d.g.,²⁰ a tym samym wykonującego ją rolnika pozbawił możliwości spełnienia przesłanek podmiotowych przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 u.s.d.g.²¹ Podobne stanowisko prezentuje L. Etel wskazując, że gdyby działalność rolnicza, leśna nie były działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 2 u.s.d.g. to jej przepisy art. 3 nie byłby w ogóle potrzebny.²²

Oczywiście w sensie ekonomicznym działalność wytwórcza w rolnictwie wykazuje cechy swoiste, wyróżniające ją od typowej działalności gospodarczej, jak np. sezonowość, silne uzależnienie od pogody czy częste powiązanie z prowadzeniem gospodarstwa domowego, w związku z czym w tym zakresie stosuje się ustawy szczególne. Działalność wytwórcza w rolnictwie – o ile nie jest wykonywana wyłącznie dla zaspokojenia własnych potrzeb – jest działalnością zarobkową i ukierunkowaną „na zbył”. Jeśli jest też ona jednocześnie wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły, to jest działalnością gospodarczą, a prowadzący ją rolnik (jako osoba fizyczna wykonująca tę działalność we własnym imieniu) spełnia przesłanki kwalifikowania go jako przedsiębiorcy.²³ Podobne stanowisko spotykamy w poglądach wyrażanych w orzecznictwie sądowym, zarówno SN,²⁴ jak i NSA,²⁵ gdzie wielokrotnie opowiedziano się za uznaniem działalności rolniczej za gospodarczą oraz przyznaniem statusu przedsiębiorcy producentom rolnym. Pomimo uznania, iż działalność wytwórcza w rolnictwie będzie kwalifikowana jako działalność gospodarcza, a rolnicy będą uznawani za przedsiębiorców, to konsekwencją przyjętych rozwiązań prawnych jest odmienność regulacji prawnej odnoszącej się do tej działalności, jak i obowiązków podmiotów ją wykonujących, m.in. w zakresie ewidencjonowania tej działalności. Będzie ona jednak, jak każda inna działalność gospodarcza, podlegała ograniczeniom ustanawianym w drodze ustawy, z uwagi na ważny interes publicz-

20 Zdaniem przedstawicieli doktryny definicja z art. 2 u.s.d.g., z uwagi na pominięcie zwrotu „w rozumieniu ustawy” ma charakter uniwersalny i powinna być traktowana jako powszechnie obowiązujące rozumienie tego pojęcia w polskim systemie prawnym. Por. K. Kohutek, Komentarz do art. 2 u.s.d.g., [w:] M. Brożyna, M. Chudzik, K. Kohutek, J. Molis, S. Szuster, Swoboda działalności gospodarczej. Komentarz, Komentarze Lex 2005, czy A. Powalowski, Komentarz do art. 2 u.s.d.g., [w:] Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, A. Powalowski (red.), Warszawa 2007, s. 21, a także K. Strzyczkowski, Prawo gospodarcze publiczne, Warszawa 2007, s. 192 i n.

21 Jednocześnie pogląd ten wyrażają M. Sieradzka, Komentarz do art. 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, Komentarz Lex 2012, czy J. Ablewicz, Prawo gospodarcze publiczne, Warszawa 2010, s. 2.

22 L. Etel, Komentarz do art. 1a ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, [w:] L. Etel, S. Presnarowicz, G. Dudar, Podatki i opłaty lokalne. Podatek rolny. Podatek leśny. Komentarz, Warszawa 2008, s. 53.

23 Por. R. Budzinowski, Status prawny rolnika jako przedsiębiorcy (zagadnienia wybrane), RPEIS 2002, z. 3, s. 111 i n., czy *idem*, Pojęcie gospodarstwa rolnego według k.c. (rozważania na tle art. 55³ k.c.), RPEIS 1991, z. 3, s. 59–66, B. Jeżyńska, Producent rolny..., *op. cit.*, s. 70 i n. oraz K. Kohutek, Komentarz do art. 3 u.s.d.g., [w:] M. Brożyna, M. Chudzik, K. Kohutek, J. Molis, S. Szuster, Swoboda..., *op. cit.*

24 M.in. uchwała siedmiu sędziów SN z 18 marca 1991 r., III CZP 9/91, OSN 1991, nr 8–9, poz. 90, w której sąd stwierdził, że działalność wytwórcza producenta rolnego, bez względu na jej rodzaj i sposób prowadzenia, jest co do zasady działalnością gospodarczą, nawet wówczas gdy nie podlega obowiązkowi zgłoszenia do ewidencji.

25 M.in. uchwała składu siedmiu sędziów NSA z 2 kwietnia 2007 r., II OPS 1/07, ONSAIWSA 2007, nr 3, poz. 62, w której sąd stwierdził, że działalność wytwórcza w rolnictwie mieści się w definicji działalności gospodarczej określonej w art. 2 u.s.d.g. Podobnie w wyroku z 29 sierpnia 2007 r., II OSK 1618/06, LEX nr 364703, NSA wskazał, że działalność wytwórcza w rolnictwie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 2 u.s.d.g., jednakże do tej działalności nie stosuje się pozostałych jej przepisów.

ny, m.in. ochrony środowiska. Ponadto osoba prowadzącą działalność rolniczą będzie podmiotem korzystającym ze środowiska.

2. Podmioty korzystające ze środowiska

Zgodnie z przepisem art. 140 ustawy Prawo ochrony środowiska²⁶ podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany zapewnić przestrzeganie wymagań ochrony środowiska, w szczególności poprzez: odpowiednią organizację pracy, powierzenie funkcji związanych z zapewnieniem ochrony środowiska osobom posiadającym odpowiednie kwalifikacje zawodowe, czy podejmowanie działań w celu wyeliminowania lub ograniczenia szkód w środowisku wynikających z nieprzestrzegania wymagań ochrony środowiska przez pracowników, a także podejmowania właściwych środków. Jak wskazuje K. Gruszecki²⁷ przepis ten ustanawia obowiązek zapewnienia przestrzegania wymagań ochrony środowiska na wszystkie podmioty korzystające ze środowiska w rozumieniu art. 3 pkt 20 p.o.ś., bez względu na to, jaki jest to rodzaj korzystania oraz w jakim celu to się dzieje. Przepis ten ma istotne znaczenie z punktu widzenia odpowiedzialności za nieprzestrzeganie wymagań ochrony środowiska.

Podmiotem korzystającym ze środowiska na podstawie przepisu art. 3 pkt 20 p.o.ś. są: 1) przedsiębiorca w rozumieniu art. 4 u.s.d.g.; 2) osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego oraz osoba wykonująca zawód medyczny w ramach indywidualnej praktyki lub specjalistycznej praktyki medycznej; 3) jednostki organizacyjne nie będące przedsiębiorcami; 4) osoba fizyczna nie będącą przedsiębiorcą, korzystająca ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia.

Analiza tego przepisu prowadzi do kilku wniosków. Po pierwsze w art. 3 pkt 20 p.o.ś. bezspornie włączono do kategorii „podmiotów korzystających ze środowiska” wszystkie kategorie przedsiębiorców, bez względu na rodzaj aktywności gospodarczej, a także podmioty nie będące przedsiębiorcami. To świadczy, jak wskazuje M. Górski o przyjęciu szerokiej konstrukcji tego pojęcia w ustawie Prawo ochrony środowiska.²⁸ Podmioty prowadzące te szczególne rodzaje działalności zostały wymienione osobno, tak aby uzyskały status podmiotów korzystających ze środowiska, niezależnie od formy prawnej, w której są zorganizowane i od tego, czy ich działalność wymaga pozwolenia.

26 Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm., dalej cyt. jako: „p.o.ś.”.

27 K. Gruszecki, Prawo ochrony środowiska. Komentarz, Warszawa 2011, s. 226.

28 M. Górski, Odpowiedzialność administracyjna w ochronie środowiska, Warszawa 2008, s. 36.

Ponadto ustawodawca w tym przepisie posłużył się szeroką klauzulą pojęcia „działalności wytwórczej w rolnictwie”, obejmującą nie tylko działalność w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, ale także w zakresie leśnictwa i rybactwa śródlądowego, po to, aby objąć zakresem regulacji jak najszerszy krąg gospodarujących w rolnictwie podmiotów. Trzeba także podkreślić, że wszystkie podmioty prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie, bez względu na formę prawno–organizacyjną, a więc także osoby fizyczne – rolnicy, są w ujęciu tego przepisu podmiotami korzystającymi ze środowiska.

Jednakże na mocy regulacji dotyczącej opłat za korzystanie ze środowiska uważamy zróżnicowanie sytuacji prawnej podmiotów korzystających ze środowiska. Na mocy art. 284 ust. 2 p.o.ś., osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu ustawy Prawo wodne.²⁹ Przeważająca większość rolników indywidualnych, na mocy tego przepisu, nie jest obowiązana do ponoszenia opłat za korzystanie ze środowiska, prowadzenia ewidencji oraz do przedstawiania marszałkowi województwa i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska związanych z tym wykazów, o ile prowadzona działalność oznacza rodzaj korzystania ze środowiska nie wymagający pozwolenia.³⁰

Jak wskazuje B. Iwańska³¹ ustanawiane w prawie publicznoprawne obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska mają charakter „prostych powinności prawnych” w tym znaczeniu, że nie odpowiadają im uprawnienia innych jednostek, bowiem w sferze ochrony środowiska obowiązki te są ustanawiane ze względu na ochronę środowiska jako dobra wspólnego i ochronę interesu wspólnego w postaci zbiorowego prawa do korzystania ze środowiska. Zgodnie z art. 4 p.o.ś. korzystanie ze środowiska może przybrać jedną z trzech form:

- 1) korzystanie powszechne, przysługujące z mocy prawa każdemu, nie wymaga żadnego zezwolenia. W tym znaczeniu korzysta ze środowiska każda osoba fizyczna w celu zaspokajania potrzeb osobistych i gospodarstwa domowego, w celach wypoczynkowych i sportowych oraz powszechnego korzystania z wód;

29 Ustawa z 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, t.j. z 2012 r., poz. 145 ze zm.

30 Taką interpretację wskazanego przepisu przyjmują organy stosujące prawo, por. pismo z 3 sierpnia 2009 r. Ministerstwa Środowiska, tekst: <http://www.demel.pl/media/11848/pismo--ministerstwa--dot--rolnikow.pdf> (dostęp na dzień 6.11.2013 r.) oraz pismo z dnia 20 stycznia 2012 r. Ministerstwa Środowiska, BP-065/6//12/KM, Informacja w sprawie definicji podmiotu korzystającego ze środowiska i opłaty za korzystanie ze środowiska, „Rzeczpospolita Prawo i Praktyka” 2012, nr 24, s. 11 z 20.01.2012 r., nr 139923.

31 B. Iwańska, *Koncepcja „skargi zbiorowej” w prawie ochrony środowiska*, Warszawa 2013, s. 182–184 oraz wskazana tam literatura.

- 2) korzystanie zwykle, wykraczające poza ramy korzystania powszechnego, np. w celu, co do którego ustawa nie wprowadza obowiązku uzyskania pozwolenia, a także zwykle korzystanie z wód;
- 3) korzystanie szczególnie tzw. korzystanie „reglamentowane”, to korzystanie dla celów gospodarczych, ale nie wyłącznie, z mocy ustawy wymagające pozwolenia. Oznacza to, że granice i warunki takiego korzystania określone będą w odpowiedniej decyzji administracyjnej (w postaci zezwoleń emisyjnych lub pozwolenia zintegrowanego na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii).³²

W tym ujęciu prowadzenie działalności rolniczej w zakresie upraw polowych i ekstensywnej działalności w zakresie chowu i hodowli zwierząt będzie zwykłym korzystaniem ze środowiska, nie wymagającym uzyskania żadnego zezwolenia .

Pozwolenie zintegrowane w przypadku chowu i hodowli zwierząt dotyczy sytuacji, gdy skala prowadzonej działalności może powodować znaczne zanieczyszczenie środowiska, np. hodowla drobiu lub wieprzowiny oraz produkcja mleka na skalę przemysłową (punkt 6. 8 załącznika do rozporządzenie MŚ z 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości).³³ Muszą je uzyskać zarówno osoby fizyczne (rolnicy), jak i podmioty mające status przedsiębiorcy.

Działalność wytwórcza w rolnictwie musi być prowadzona zgodnie z zachowaniem zasad ogólnych ochrony środowiska, m.in. zasady prewencji z klauzulą ostrożności, zasady zanieczyszczający płaci, zasady zapobiegania zanieczyszczeniom u źródła.

Zasada prewencji, określona w art. 6 ust. 1 p.o.ś., wprowadza regułę dotyczącą również wszystkich podmiotów prowadzących działalność w rolnictwie, zarówno rolników, jak i producentów rolnych prowadzących działalność na szerszą skalę. Istotą tej zasady jest to, iż istnieje potencjalna możliwość, iż działalność ta będzie negatywnie oddziaływać w przyszłości, chociaż obecnie nie ma jednoznacznych dowodów na negatywne oddziaływanie na środowisko. Jednakże u podstaw zasady prewencji leży obiektywna ocena możliwości powstania tych negatywnych skutków, poparta analizą z wykorzystaniem wiedzy fachowej w danej dziedzinie. Będzie to dotyczyło np. poziomów emisji w określonych działach działalności rolniczej i obowiązku instalowania urządzeń im przeciwdziałających.

32 M. Górski, Komentarz do art. 4 P.o.ś., [w:] M. Górski, M. Pchalek, W. Radecki i in., Prawo ochrony środowiska. Komentarz, Warszawa 2011, s. 132.

33 Rozporządzenie MŚ z 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, Dz.U. Nr 122, poz. 1055.

Dalej idące skutki prawne wprowadza art. 6 ust. 2 P.o.ś. ustanawiający obowiązki określane jako tzw. „klauzula ostrożności”. Przepis ten wskazuje regułę, że każdy kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływania na środowisko nie są jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze. Zasada przezorności została wskazana jako podstawa w określeniu kierunku polityki rolnej UE m.in. w Zielonej Księdze z 1997 r. dotyczącej ogólnych zasad prawa żywnościowego w UE,³⁴ czy Białej Księdze z 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa żywnościowego.³⁵ Zasada ta dotyczy wprowadzania środków chemicznych, których skutki nie zostały jeszcze rozpoznane z powodu braku naukowych dowodów na ten temat. Chodzi więc tu o choćby hipotetyczną możliwość negatywnego oddziaływania np. substancji używanych w środkach ochrony roślin, w nawozach, czy w stosunku do genetycznie modyfikowanej żywności. Naruszenie tej zasady nastąpi, gdy podmiot gospodarczy, ale także organy odpowiedzialne, nie dołożyły starań, aby wystąpienie szkody przewidzieć i mu zapobiec.

Kolejną zasadą związaną z korzystaniem ze środowiska jest zasada zanieczyszczający płaci (art. 7 p.o.ś.). Jak wskazują B. Wierzbowski, B. Rakoczy, przepis ten pełni zarówno funkcję kompensacyjną (każdy, kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków zanieczyszczenia), jak i prewencyjną (każdy, kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu).³⁶ W odniesieniu do działalności rolniczej wdrożenie tej zasady będzie oznaczało zastosowanie sankcji w przypadku wystąpienia zanieczyszczeń, poprzez niezgodne z przepisami czy zezwoleniem emisyjnym, wprowadzanie przez rolników substancji do wód i ziemi oraz obowiązek pokrycia kosztów działań zapobiegawczych.

Konsekwencje zaliczenia rolników do kategorii podmiotów korzystających ze środowiska wynikają także z wprowadzonej do naszego ustawodawstwa w 2007 r. ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.³⁷ Ustawę tę stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodom w środowisku lub szkody w środowisku spowodowanej działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska lub stwarzającego bezpośrednie zagrożenie szkodą albo szkodę w środowisku (art. 2 ust. 1 pkt 1 u.z.s.ś.), czy też szkody w gatunkach chronionych oraz chronionych siedliskach przyrodniczych, gdy wystąpiły z winy tego podmiotu (art. 2 ust. 1 pkt 2 u.z.s.ś.). Ponadto na podstawie art. 6 pkt 11 u.z.s.ś. szkoda w środowisku może występować w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, w wodach,

34 Zielona Księga z 30 kwietnia 1990 r. dotycząca Ogólnych Zasad Prawa Żywnościowego w Unii Europejskiej COM (1997) 176 final.

35 Biała Księga z 12 stycznia 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa żywnościowego COM (1999) 719 final.

36 B. Wierzbowski, B. Rakoczy, Prawo ochrony środowiska. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 2010, s. 94 i n.

37 Ustawa z 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, Dz.U. Nr 75, poz. 493 ze zm.

a także w powierzchni ziemi. Kryteria oceny szkody w środowisku wskazane zostały w przepisach rozporządzenia wykonawczego do ustawy z 2008 r.³⁸

Skutkiem zaliczenia rolników do kategorii podmiotów korzystających ze środowiska jest:

- 1) wskazanie pewnych działań podejmowanych w rolnictwie jako działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku. Na podstawie art. 3 ust. 2 pkt 1 lit b) i c) u.z.s.ś. do takiej działalności zalicza się m.in.: wykorzystanie, przechowywanie, składowanie, uwalnianie do środowiska środków ochrony roślin oraz produktów biobójczych. Wynika z tego, że w zasadzie każdy rodzaj działalności rolniczej w zakresie upraw rolnych może, z wyjątkiem rolnictwa ekologicznego, gdzie stosowanie środków ochrony roślin jest ściśle reglamentowane, będzie działalnością stwarzającą ryzyko szkody w środowisku;
- 2) podmiot korzystający ze środowiska odpowiada za szkody spowodowane działalnością, która stwarza ryzyko szkody w stosunku do chronionych gatunków lub siedlisk przyrodniczych. Dotyczyć to będzie np. podmiotu prowadzącego działalność w rolnictwie na obszarach Natura 2000, celowo dokonującego zniszczenia siedlisk poprzez działania co do zasady prawnie dozwolone, np. poprzez zmianę sposobu rolniczego wykorzystania gruntu rolnego stanowiącego trwałe użytki zielone w grunty orne. WSA w wyroku z 2011 r.³⁹ wskazał, iż potencjalna odpowiedzialność, na zasadzie winy za szkody w siedliskach, może nastąpić jako następstwo prowadzenia generalnie dozwolonej działalności, np. wykorzystywania użytków rolnych zgodnie z ich przeznaczeniem, jeśli są jednak ukierunkowane faktycznie na pozabawienie szczególnych walorów przyrodniczych.

3. Rolnicza działalność uciążliwa i niebezpieczna

Pomimo niezaprzeczalnych korzyści stosowania nawozów i środków ochrony roślin we współczesnym rolnictwie⁴⁰ środki te zawierają substancje zaliczane do substancji uciążliwych i niebezpiecznych dla środowiska.⁴¹ Możliwość zagrożenia środowiska w następstwie stosowania nawozów została dostrzeżona już w postanowieniach dyrektywy Rady 91/676/EWG dotyczącej ochrony wód przed zanieczysz-

38 Rozporządzenie MŚ z 30 kwietnia 2008 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku, Dz.U. Nr 82, poz. 501.

39 Wyrok WSA z 8 sierpnia 2011 r. w Warszawie IV SA/Wa 1180, tekst dostępny w CBOSA.

40 W naukach przyrodniczych podkreśla się rolę nawożenia, jako zabiegów agrotechnicznych polegających na dostarczaniu roślinom uprawnym składników pokarmowych, zob. L. Zimny, Mały leksykon rolniczy, Warszawa 1995, s. 67 czy M. Adamowicz, Rolnictwo światowe, [w:] A. Woś, Encyklopedia agrobiznesu, Warszawa 1998, s. 722.

41 Jednakże jednocześnie wskazuje się na możliwość negatywnego wpływu stosowania nawozów mineralnych i organicznych na środowisko: E. Roszyk, Z. Spiak, Zagrożenia środowiska przez nawozy, [w:] S. Bieszczad, J. Sobota (red.), Zagrożenia, ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczo-rolniczego, Wrocław 1999, s. 25–42.

zeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych,⁴² poprzez wprowadzenie kilku instrumentów prawnych, m.in. obszarów wrażliwych ze względu na odpływy ze źródeł rolniczych, czy kodeksów dobrej praktyki rolniczej.⁴³

Jak wskazuje W. Radecki, trzeba także zauważyć, że zagrożenie dla środowiska powstaje nie tylko w następstwie nadmiernego nawożenia, ale także niewłaściwego nawożenia. Z tego też względu przyjęcie osobnej ustawy o nawozach i nawożeniu było w pełni uzasadnione.⁴⁴ Z tego też względu, już na mocy pierwszej polskiej regulacji prawnej w tym zakresie, ustawy z 2000 r.,⁴⁵ oraz obecnej ustawy z 2007 r.,⁴⁶ na producentów rolnych nałożono szereg obowiązków związanych z ich użyciem. Ustawa określa warunki i tryb wprowadzania do obrotu nawozów oraz środków wspomagających uprawę roślin, reguły stosowania tych substancji w rolnictwie oraz zasady zapobiegania zagrożeniom zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska, które mogą powstać w wyniku ich przewozu, przechowywania i stosowania. Wprowadzono kilka zasad dotyczących używania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, do których należą: 1) nakaz stosowania tych środków w sposób, który nie zagraża zdrowiu ludzi, zwierząt lub środowisku; 2) nakaz stosowania wyłącznie nawozów i środków, które zostały dopuszczone do obrotu; 3) określenie maksymalnej dawki nawozu naturalnego, jaką można zastosować w okresie roku; 4) nakaz stosowania środków poprawiających właściwości gleby i stymulatorów wzrostu zgodnie z instrukcją ich stosowania i przechowywania. Przepisy wykonawcze do ustawy⁴⁷ ustanowiły szczegółowe zasady stosowania nawozów, w celu zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska m.in.: 1) nakaz równomiernego stosowania nawozów na całej powierzchni gruntu; 2) zakaz stosowania w określonych okresach roku; 3) użycie odpowiedniego sprzętu; 4) zakaz stosowania w odległości bliższej niż co najmniej 20 m od strefy ochronnej źródeł wody, ujęć wody, brzożów zbiorników oraz cieków wodnych, kąpielisk zlokalizowanych na wodach powierzchniowych oraz obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego, oraz ograniczenia stosowane przy niskim poziomie wód gruntowych.

Podobnie nowa regulacja prawna z 2013 r. o środkach ochrony roślin⁴⁸ ustanawia następujące zasady stosowania tych środków chemicznych: 1) zasada uwzględniania w pierwszej kolejności agrotechnicznych, fizycznych, mechanicznych lub biologicznych metod ochrony, pozwalających ograniczyć do minimum stosowanie

42 Dyrektywa Rady 91/676/EWG z 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych, Dz.Urz. UE L 375 z 31.12.1991 r., poz. 1.

43 Szerzej na ten temat: M.A. Król, Dobre praktyki w rolnictwie jako przejaw realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2010, z. 1, s. 52–57.

44 W. Radecki, Ustawa o nawozach i nawożeniu z komentarzem, Wrocław 2002, s. 13.

45 Ustawa z 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu, Dz.U. Nr 89, poz. 991 ze zm.

46 Ustawa z 10 lipca 2007 o nawozach i nawożeniu, Dz.U. Nr 147, poz. 1033 ze zm.

47 Rozporządzenie MRiRW z 18 czerwca 2008 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów o nawozach i nawożeniu, Dz.U. Nr 119, poz. 765 ze zm.

48 Ustawa z 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin, Dz.U. z 2013 r., poz. 455, dalej cyt. jako: „u.s.o.r.”.

środków chemicznych; 2) obowiązek ścisłego stosowania zaleceń użycia środków, aby nie dopuścić do skażenia środowiska; 3) instrumenty kontrolne, w które wyposażono organy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, m.in. wstępu na grunty, pobierania próbek, roślin i środków ochrony, kontroli dokumentacji.

Rozporządzenie wykonawcze MRiRW z 2013 r.⁴⁹ po raz pierwszy bardzo szczegółowo określiło sposób postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin, w tym: sposób przechowywania środków ochrony roślin, przygotowywania do zastosowania, postępowania z resztkami cieczy użytkowej, czy postępowania podczas czyszczenia sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin. Określono także wymagania, jakie powinny spełniać miejsca lub obiekty, w których są przechowywane środki ochrony roślin, uwzględniające minimalne odległości, od określonych miejsc lub obiektów. W celu ochrony zdrowia ludzi i zwierząt lub środowiska określono sposób ostrzegania o zamiarze przeprowadzenia zabiegu z zastosowaniem środków ochrony roślin stwarzającego szczególne zagrożenie. W celu ochrony zdrowia ludzi i zwierząt, a także ochrony środowiska określono także sposób wykonywania zabiegów z zastosowaniem środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu agrolotniczego,⁵⁰ tak aby ograniczyć ryzyko pokrycia substancją chemiczną obszaru nie będącego celem zabiegu.

W celu upowszechniania wiedzy o możliwości ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska ustawodawca nakazał zamieszczanie informacji na stronie internetowej administrowanej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.⁵¹ Jednym z instrumentów monitorowania wdrożenia przepisów ustawy i aktów do niej wykonawczych jest wprowadzony w art. 73 u.s.o.r. obowiązek gromadzenia danych o zatruciach środkami ochrony roślin u ludzi i pszczół. Przekroczenie pewnego progu wielkości na danym obszarze będzie podstawą do uruchomienia przewidzianych w ustawie instrumentów kontroli dokonywanych przez organy Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, m.in. pobrania i badania próbek płodów rolnych, w celu ustalenia poziomu środków ochrony roślin, a w przypadku stwierdzenia ilości substancji stwarzającej zagrożenie dla zdrowia konsumenta zakazu, wydanego w drodze decyzji opatrzonej klauzulą natychmiastowej wykonalności z mocy samego prawa, przeznaczania tych płodów do spożycia i wprowadzania do obrotu (art. 46 ust. 1

49 Rozporządzenie MRiRW z 22 maja 2013 r. w sprawie sposobu postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin, Dz.U. z 2013 r., poz. 625.

50 Rozporządzenie MRiRW z 18 kwietnia 2013 r. w sprawie rozwiązań technicznych, jakie powinny być zastosowane podczas wykonywania zabiegów z zastosowaniem środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu agrolotniczego, Dz.U. z 2013 r., poz. 504.

51 Informacje te znajdują się na stronie MRiRW <http://www.bip.minrol.gov.pl>. MRiRW podjęło także działania w celu ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin, zob. Krajowy Plan Działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2013–2017, przyjęty obwieszczeniem MRiRW z 6 maja 2013 r., M.P. z 2013 r., poz. 536.

i 2 u.ś.o.r.). Kontroli poddawany jest także stosowany przez producentów rolnych sprzęt agrotechniczny (art. 48 ust. 1 i 2 u.ś.o.r.).

4. Ograniczenia działalności inwestycyjnej w rolnictwie z uwagi na ochronę środowiska

Realizacja zasady prewencji w odniesieniu do ochrony środowiska została skonkretyzowana poprzez wprowadzenie instrumentu prawnego w postaci decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, której uzyskanie jest wymagane dla planowanych przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko lub przedsięwzięcia mogącego oddziaływać na obszar Natura 2000.

Rozporządzenie RM z 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,⁵² wydane na podstawie ustawy z 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,⁵³ zawiera wykaz:

- 1) przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać,
- 2) przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Ad. 1. Do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko zaliczono chów lub hodowlę zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 210 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza DJP (§ 2 ust. 1 pkt 51 rozporządzenia z 2010 r.). Prowadzący działalność rolniczą planując działalność inwestycyjną we wskazanym zakresie (budowa nowego, przebudowa istniejącego obiektu) musi się liczyć z przeprowadzeniem obowiązkowej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, gdyż jest to przedsięwzięcie związane zarówno z dużym użyciem energii, jak i wzrostem emisji.

Ad. 2. Do przedsięwzięć potencjalnie znacząco oddziałujących na środowisko, dla których przeprowadza się procedurę oceny na środowisko, wymienionych w § 3 ust. 1 pkt 85–107, zaliczono:

- a) przedsięwzięcia związane z gospodarką wodą w rolnictwie. Niektóre działania zostały uznane za przedsięwzięcia potencjalnie znacząco oddziałujące na środowisko, m.in. polegające na: melioracji łąk, pastwisk lub nieużytków, melioracji innych terenów położonych na obszarach parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, melioracji innych terenów

52 Rozporządzenie RM z 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, Dz.U. Nr 213, poz. 1397 ze zm., dalej cyt. jako: „rozporządzenie z 2010 r.

53 Ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm., dalej cyt. jako: „u.o.o.ś.”).

- o wskazanej znacznej powierzchni, budowie zbiorników wodnych lub stawów o powierzchni nie mniejszej niż 0,5 ha na terenach gruntów innych niż orne znajdujących się na obszarach Natura 2000;
- b) tworzenie nowych czy modernizację istniejących przedsięwzięć inwestycyjnych, w szczególności służących przetwórstwu rolno–spożywczemu (wymienione w § 3 ust. 1 pkt 99–101 rozporządzenia z 2010 r. potencjalnie znacząco oddziałujące na środowisko (browary, cukrownie, gorzelnie), ale także instalacje do produkcji i przetwórstwa spożywczego;
 - c) chów i hodowlę zwierząt w liczbach określonych w jednostkach DJP w § 3 ust. 1 pkt 102–104 oraz chów i hodowlę ryb w stawach i na obszarach morskich określonych w § 3 ust. 1 pkt 105–106;
 - d) zalesienia – w każdym przypadku gdy zalesienie dotyczy powierzchni powyżej 20 ha, a także zalesianie pastwisk lub łąk, na obszarach bezpośredniego lub potencjalnego zagrożenia powodzią, zalesianie nieużytków na glebach bagiennych, zalesianie nieużytków lub innych niż orne użytków rolnych, znajdujących się na obszarach objętych formami ochrony przyrody lub w ich otulinach (§ 3 ust. 1 pkt 89–90 rozporządzenia z 2010 r.). W ten sposób w pewnym sensie normatywnie ograniczono maksymalną powierzchnię możliwą do zalesienia i w zasadzie wykluczono z zalesień trwałe użytki zielone oraz możliwość zalesienia będących w posiadaniu producenta rolnego gruntów najślabszych klas bonitacyjnych. Szczególne ograniczenia będą dotyczyły zalesień na obszarach Natura 2000.

Jak wskazuje G. Dobrowolski, kryterium rozgraniczającym powyższe kategorie przedsięwzięć jest zakres obowiązku przeprowadzenia ocen oddziaływania na środowisko. W przypadku przedsięwzięć zawsze znacząco oddziałujących na środowisko przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko ma charakter obligatoryjny (art. 59 ust. 1 pkt. 1 u.o.o.ś.). Natomiast w przypadku drugiej grupy przedsięwzięć ocena oddziaływania ma miejsce wtedy, gdy obowiązek taki zostanie stwierdzony (art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.o.ś.).⁵⁴ Analiza wskazanych przepisów pozwala wysunąć wniosek, iż ustawodawca postrzega liczne kierunki prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie oraz rolniczego użytkowania gruntów jako zawsze mogące lub potencjalnie mogące oddziaływać na środowisko, w tym także na obszar Natura 2000, co wiąże się z koniecznością przeprowadzenia procedury oceny ich oddziaływania i ewentualnego obowiązku podejmowania działań kompensacyjnych.

5. Podsumowanie

Prowadzenie działalności rolniczej w zakresie upraw polowych i ekstensywnej działalności w zakresie chowu i hodowli zwierząt będzie zwykłym korzystaniem ze środowiska, nie wymagającym uzyskania żadnego zezwolenia. Jednakże już produkcja zwierzęca na większą skalę stanowi formę szczególnego korzystania ze środowiska. Jest rodzajem przedsięwzięcia mogącego powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości.

Przeprowadzona analiza ukazuje poważne obwarowania i ograniczenia stawiane podmiotowi prowadzącemu działalność rolniczą, ustanowione z uwagi na zagrożenia zachowania poszczególnych elementów środowiska, ochrony siedlisk czy gatunków przyrodniczych. Przykładem są ograniczenia możliwości przeprowadzenia melioracji, czy zalesiania gruntów rolnych na obszarach Natura 2000, budowy zbiorników wodnych, stawów.

W ustawodawstwie szczególnym zauważamy przykłady zaliczenia wielu działań podejmowanych w działalności rolniczej do działalności uciążliwej lub szkodliwej dla środowiska. Stąd też regulacja prawna szczegółowo reguluje kwestie stosowania nawozów, środków wspomagających uprawę i środków ochrony roślin.

Zgodnie z przyjętym stanowiskiem doktryny i orzecznictwa, działalność rolnicza jest na gruncie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej szczególnym rodzajem działalności gospodarczej, a prowadzący ją podmiot jest przedsiębiorcą. Natomiast istnieje niespójność tak przyjętej wykładni przepisów o swobodzie działalności gospodarczej z postanowieniami ustawy Prawo ochrony środowiska, które wyraźnie rozróżniają kategorię przedsiębiorców od kategorii podmiotów prowadzących działalność w rolnictwie. Z powyższych przyczyn należałoby postulować ujednoczenie pojęć prawnych we wskazanych aktach, tak by uniknąć dalszego zamieszania terminologicznego.

AGRICULTURAL PRODUCER AS AN ENTITY PROFITING FROM
THE ENVIRONMENT

Key words: agricultural producer, agricultural activity, agricultural industry

Permanent degradation of the environment and the growing number of natural disasters have caused environmental problems of greater importance. Integrating environmental issues in society requires entities to consider them at legal and economic accounting, as well as technical level. The aim of this paper is to present the legal situation of the agricultural producer conducting agricultural production based on the binding regulations relating to entity who uses of the environment. According with the accepted interpretation of the regulations on business activity agricultural producers are treated as entrepreneurs and subjected to liability for environmental damage although legal analysis shows the numerous exceptions. On the other hand the analysis shows the severe limitations imposed by the entity maintaining agricultural activity, established because of the risk behavior of individual elements of the environment, conservation of natural habitats and species. Many activities in the agricultural industry are classified as activity noxious or harmful to the environment. Hence the legal regulation governs specifically the use of fertilizers, conditioners and plant protection products.